

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра соціального забезпечення та податкової політики

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Соціальні індикатори рівня життя населення»

Виконала: студентка групи СЗ-20-1
Кодацька Н.В.
Спеціальність 232 «Соціальне забезпечення»

Керівник: к. е. н., доцент, доцент кафедри
соціального забезпечення та податкової
політики УМСФ Дулік Т.О.

Рецензент:

Дніпро – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет Економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра Соціального забезпечення та податкової політики
Ступінь вищої освіти Бакалавр
Спеціальність 232 Соціальне забезпечення

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
В.Є. Тараненко

«___» _____
20__р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Кодацької Ніни Вікторівни

1. Тема: Соціальні індикатори рівня життя населення керівник роботи Дулік Т.О, к.е.н., доцент, доцент кафедри соціального забезпечення та податкової політики, затверджена наказом УМСФ від “16” 01. 2024 р. № 32 кс
2. Термін подачі студентом закінченої роботи:
Вихідні дані до роботи: законодавчі, нормативно-правові акти з питань формування та використання соціальних індикаторів рівня життя населення, статистична інформація з офіційних веб-сайтів Міністерства соціальної політики України, Державної служби статистики України, матеріали навчальних, монографічних, періодичних та інтернет – видань тощо.
3. Зміст розрахунково-пояснювальної записки:
  1. Теоретико-методологічні засади дослідження соціальних індикаторів рівня життя населення.
  2. Аналіз та оцінка сучасного стану соціальних індикаторів, що визначають рівень життя населення в Україні.
  3. Пропозиції щодо покращення соціальних індикаторів вимірювання рівня життя населення в Україні.
  4. Перелік графічного матеріалу: Рисунок 1.1 Основні категорії та характеристики соціальних індикаторів. Таблиця 1.1 Формулювання поняття «соціальні індикатори». Рисунок 1.2 Ключові аспекти вимірювання соціальних індикаторів. Таблиця 1.2 Методи вимірювання соціальних індикаторів тощо.
5. Дата видачі завдання: 05.01.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	05.01.2024	виконано
2.	Пошук та опрацювання літературних джерел	08.01.2024 – 21.01.2024	виконано
3.	Написання вступу кваліфікаційної роботи	22.01.2024 – 28.01.2024	виконано
4.	Виконання I розділу	01.02.2024 – 18.02.2024	виконано
5.	Виконання II розділу	21.02.2024 – 08.03.2024	виконано
6.	Виконання III розділу	11.03.2024 – 27.03.2024	виконано
7.	Написання висновків	29.03.2024 – 04.04.2024	виконано
8.	Оформлення роботи і передача на перевірку науковому керівнику	08.04.2024 – 17.04.2024	виконано
9.	Захист кваліфікаційної роботи згідно з графіком		

Студент _____ Кодацька Н. В.

(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник _____ Дулік Т. О.

(підпис) (прізвище та ініціали)

“ ___ ” _____ 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

АНОТАЦІЯ

Кодацька Н.В. Соціальні індикатори рівня життя населення

Кваліфікаційна (дипломна) робота на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр» за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2024.

Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків. Викладена загалом на 56 стор., основний текст – на 51 стор., містить 9 таблиць та 15 рисунків. Список використаних джерел містить 42 найменування.

Зміст анотації:

Дослідження присвячене з'ясуванню теоретико-методологічних засад соціальних індикаторів рівня життя населення в Україні, їх визначенню, різних підходів виміру, сучасного стану, проблем формування та перспектив поліпшення. Досліджено наукові погляди на сутність соціальних індикаторів, їх вплив на прийняття рішень у сфері соціальної політики та зарубіжний досвід. Проаналізовано сучасний стан соціальних індикаторів, що визначають рівень життя населення в Україні та основні напрямки їх застосування. Проведена оцінка динаміки показників соціальних індикаторів в Україні, а саме доходів, освіти та умов проживання населення.

На підставі вивчення законодавчих документів, дослідження статистичних матеріалів, монографічних та періодичних видань, запропоновано пропозиції щодо покращення соціальних індикаторів вимірювання рівня життя населення в Україні.

Ключові слова: соціальні індикатори, якість життя, рівень життя населення, бідність, рівень доходів.

ABSTRACT

Kodatsky N.V. Social indicators of the standard of living of the population

Qualification (diploma) work for obtaining the degree of higher education "Bachelor" in specialty 232 "Social security". University of Customs and Finance, Dnipro, 2024.

The work consists of an introduction, 3 chapters, and conclusions. It is presented in total on 54 pages, the main text - on 45 pages, contains 9 tables and 15 figures. The list of used sources contains 42 names.

Abstract content:

The study is dedicated to clarifying the theoretical and methodological foundations of social indicators of the standard of living of the population in Ukraine, their definition, different measurement approaches, the current state, problems of formation and prospects for improvement. Scientific views on the essence of social indicators, their impact on decision-making in the field of social policy, and foreign experience were studied. The current state of social indicators that determine the standard of living of the population in Ukraine and the main directions of their application are analyzed. An assessment of the dynamics of social indicators in Ukraine, namely income, education and living conditions of the population, was carried out.

On the basis of the study of legislative documents, the study of statistical materials, monographic and periodical publications, proposals for improving social indicators for measuring the standard of living of the population in Ukraine are proposed.

Key words: social indicators, quality of life, standard of living of the population, poverty, income level.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНДИКАТОРІВ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ	9
1.1 Визначення сутності понять «соціальні індикатори» та «рівень життя населення»	9
1.2 Огляд наукових підходів та методів вимірювання соціальних індикаторів.....	14
1.3 Аналіз впливу соціальних індикаторів на прийняття рішень у сфері соціальної політики.....	20
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ СОЦІАЛЬНИХ ІНДИКАТОРІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	25
2.1 Аналіз рівня доходів, їх структури та розподіл серед населення	25
2.2 Визначення рівня освіти населення та доступ до освітніх послуг	30
2.3 Аналіз умов проживання населення та рівня доступу до житлової інфраструктури.....	36
РОЗДІЛ 3 ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНДИКАТОРІВ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	40
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	55

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі забезпечення належного рівня життя населення є одним із ключових та пріоритетних завдань соціальної політики. Спостереження за соціальними процесами, взаємодія між економікою та соціумом, а також покращення якості життя стали визначальними завданнями у сфері соціальної політики. Однак для об'єктивного визначення та ефективного управління соціальними процесами необхідно використовувати систему соціальних індикаторів.

Україна, як і багато інших країн світу, стикається з численними викликами у сфері соціального забезпечення, підвищення рівня та якості життя громадян. Суттєва та об'єктивна оцінка цього рівня вимагає використання системи соціальних індикаторів. Соціальні індикатори рівня життя стали необхідним інструментом для визначення, аналізу та впливу на різноманітні аспекти життєвого комфорту, соціально-економічного розвитку та благополуччя українського населення.

Теоретико-методологічні засади соціальних індикаторів вимірювання рівня життя населення в Україні та шляхи їх поліпшення розглядались у працях таких вітчизняних науковців і практиків, як А. Л. Баланда,

В. О. Мандибура, М. А. Наумова, С. І. Страпчук Є. І. Холодок та інші.

Разом із тим, незважаючи на те, що питання створення оптимальних соціальних індикаторів вимірювання рівня життя населення широко обговорюється у наукових колах, не всі її аспекти актуалізовані та обґрунтовані належним чином, що й зумовило вибір теми, мету та завдання дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методологічних засад соціальних індикаторів, що визначають рівень життя населення в Україні та обґрунтування пропозицій щодо їх покращення.

Для досягнення зазначеної мети кваліфікаційної роботи були поставлені наступні завдання:

- розкрити теоретико-методологічні засади соціальних індикаторів вимірювання рівня життя населення;
- проаналізувати сучасний стан соціальних індикаторів, що визначають рівень життя населення в Україні;
- обґрунтувати пропозиції щодо покращення соціальних індикаторів вимірювання рівня життя населення в Україні.

Об'єктом дослідження є соціальні індикатори рівня життя населення.

Предметом дослідження є соціальні індикатори, що визначають рівень життя населення в Україні.

Методи дослідження. Під час роботи були використані загальнонаукові, спеціальні та статистичні методи пізнання, вибір яких обумовлений особливостями об'єкту, предмету, мети та завдань даного дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, наукові монографії та статті, матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань, результати власних досліджень.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у розвитку теоретико-методологічних засад та обґрунтуванні прикладних аспектів щодо покращення соціальних індикаторів вимірювання рівня життя населення в Україні.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що його результати можуть стати основою для подальшого розвитку дослідження соціальних індикаторів, що визначають рівень життя населення в Україні.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків і пропозицій.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНДИКАТОРІВ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

1.1 Визначення сутності понять «соціальні індикатори» та «рівень життя населення»

Рівень життя населення є важливим показником, що охоплює комплексний набір умов та факторів, що визначають комфорт та благополуччя особистого та громадського життя. Це включає матеріальний добробут, доступ до освіти, охорони здоров'я, житлові умови, можливість розвитку та соціальної участі. Рівень життя визначається не лише економічними параметрами, а й якістю життя в його широкому розумінні.

Одним з визначень рівня життя, яке використовується в макроекономіці, є наступне: рівень життя – це «досягнутий рівень задоволення матеріальних, духовних, соціальних та екологічних потреб людини або сім'ї (умови праці, освіти, охорони здоров'я, якості харчування, якості житла, довкілля), а також соціальних прошарків і груп, виходячи з пропозицій на ринку товарів і послуг та реальних доходів людей, їхньої заробітної плати» [1].

У системі соціально-економічних відносин категорія «рівень життя» займає особливе місце. З одного боку, оцінка рівня життя в повному обсязі вимагає обліку споживаних благ, їхніх якісних характеристик, умов життєдіяльності, причому як у робочий, так і у вільний час.

Таким чином, категорія «рівень життя» у широкому розумінні синтезує головні сторони життєдіяльності людей, а в більш вузькому розумінні оцінюється як рівень благополуччя населення. Відповідно, характеристику рівня життя найбільш повно віддзеркалюють такі узагальнюючі показники життєвого рівня, як рівень матеріального

забезпечення (у широкому спектрі матеріальних потреб), рівень споживання, рівень вартості життя, з додатковими їх рівнями грошових доходів та платоспроможного попиту.

У цьому контексті доречним буде наведення у якості позитивного досвіду системи показників рівня життя населення Франції, розробленої Міжнародною статистичною організацією – Національного Інституту статистики та економічних досліджень. Вона є найбільш доцільною та завершеною та виділяє чотири групи показників, у кожній з яких більшість показників прямо чи опосередковано пов'язані з оцінкою рівня життя:

1) чисельність і склад населення, трудових ресурсів та умови праці – демографічні показники, чисельність і структура економічно активного населення, показники зайнятості та безробіття, тривалості і ритму роботи, страйків;

2) розподіл, перерозподіл і використання доходів – первинні доходи, доходи від власності, заробітна плата (її мінімальна ставка), мінімальна пенсія, межа соціального забезпечення, купівельна спроможність євро, грошові й інші надходження (за соціальним забезпеченням, за хворобою безкоштовна медична допомога, рентні надходження, добродійна допомога);

3) умови життєдіяльності – показники споживання (обсяги, розраховані у загальному та на душу населення, число одиниць споживання), житлових умов, вільного часу та культурних розваг, накопичення майна і цінностей;

4) соціальні сторони рівня життя населення – показники освіти й освіченості населення, охорона здоров'я; формування домашнього господарства, соціальної мобільності, правопорушень і правоохорони.

Отже, наведена система показників, на мою думку, найбільш повно відображає рівень життя населення, характеризуючи кількісно та якісно різні складові якості життя. Ці складові необхідно визначити як системо-

утворюючі елементи в системі фінансового забезпечення рівня життя населення України.

Біляєва Л. А. дала визначення поняттю «рівень життя населення» - «розраховується на основі індексу матеріального рівня життя, індексу задоволеності житлом, індексу доступності медичної допомоги, індексу доступності освіти».

За визначенням В. О. Мандибури, особливість категорії “рівень життя” полягає в тому, що «вона не може бути відображена якимось одним показником і об’єктивно визначається широким спектром характеристик, кожна із яких стосується лише окремого елемента або певного прояву відносин, які виникають в процесі функціонування суспільства» [2].

Сучасний економічний словник дає таке визначення рівня життя: «...це рівень добробуту населення, споживання благ і послуг, сукупність умов і показників, які характеризують ступінь задоволення основних життєвих потреб людей» [3].

Отже, підсумовуючи існуючі в літературі наукові погляди на розуміння сутності категорії “рівень життя”, можна зробити висновок про те, що вона відбиває системне, комплексне і багаторівневе соціально-економічне явище. По суті, саме складність його внутрішньої структури визначає необхідність використання при дослідженні рівня життя багатофакторного аналізу і багаторівневої системи показників.

Соціальні індикатори є ключовим поняттям у сучасній соціальній науці та політиці. Їхня сутність полягає в визначенні показників та параметрів, що відображають соціальний стан суспільства та його членів. Ці індикатори стають необхідним інструментом для вимірювання та аналізу різних аспектів життя населення, таких як економічна діяльність, освіта, здоров'я, житлові умови, соціальна участь та інші.

Соціальні індикатори включають в себе як кількісні (наприклад, дохід на душу населення, рівень безробіття), так і якісні показники (наприклад, якість освіти, рівень задоволеності життя). Вони є

інформаційними заповідниками, які сприяють об'єктивному визначенню та порівнянню соціальних реалій на різних рівнях аналізу – від індивіда до національного колективу.

Ці індикатори допомагають отримати уявлення про те, наскільки задоволені люди своїм матеріальним становищем, які у них умови праці, доступ до освіти та охорони здоров'я, житлові умови, та інші аспекти їхнього соціального життя.

Основні категорії та характеристики соціальних індикаторів можна розглянути на рисунку 1.1.

Рис. 1.1 Основні категорії та характеристики соціальних індикаторів

Джерело: розроблено автором [4]

Ці індикатори дозволяють уряду та дослідникам отримати об'єктивні дані для розробки та оцінки заходів соціальної політики, а також визначити пріоритети для покращення якості життя населення. Оцінка цих

показників важлива для забезпечення ефективного соціального розвитку та поліпшення умов життя громадян.

Різні науковці та експерти в галузі соціології, економіки, статистики та інших галузей можуть використовувати різні визначення соціальних індикаторів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Формулювання поняття «соціальні індикатори»

Автор	Визначення поняття
Статистичні органи та наукові агентства [5]	Соціальні індикатори - конкретні показники, які вимірюють різні аспекти соціально-економічного стану нації, такі як безробіття, бідність, освіта, здоров'я та інші.
Організація об'єднаних націй [6]	Соціальні індикатори - метрики, які використовуються для вимірювання та аналізу соціальних, економічних та екологічних аспектів розвитку.
Міжнародний валютний фонд [7]	Соціальні індикатори - фактори, що впливають на стійкість економіки, включаючи рівень нерівності та доступ до основних послуг.

Джерело: [5; 6; 7]

Отже, узагальнюючі всі вищенаведені поняття, їх можна згуртувати в одне: «соціальні індикатори» – це інструмент аналізу стану соціальної сфери суспільства та результатів діяльності держави у цій сфері, зокрема ефективності проведеної соціальної політики.

Визначення соціальних індикаторів може залежати від контексту використання, конкретного дослідження або завдань визначеної організації чи науковця.

Українські дослідники також активно досліджують питання соціальних індикаторів та їх використання в аналізі соціальних явищ і розвитку соціальної політики. Нижче наведемо кілька прикладів вітчизняних дослідників, які вивчають аспекти соціальних індикаторів:

Л. Василенко - професор, д. е. н., його основна ідея – «це акцент на соціально-економічному розвитку та використанні соціальних індикаторів

у контексті українського суспільства, де важливість цих індикаторів визначається їхнім впливом на оцінку і планування розвитку» [8].

І. Зінченко - професор, д. е. н., «зосереджений на дослідженнях у галузі соціології та використанні соціальних індикаторів для формування гуманітарної політики, визначаючи їх роль у визначенні соціальних трансформацій» [9].

Т. Міщенко - д. е. н., «вивчає соціальні аспекти економічного розвитку, включаючи аналіз соціальних індикаторів у контексті трансформації українського суспільства» [10].

І. Панькевич - д. е. н., «проводить дослідження у галузі соціальної економіки та використання соціальних індикаторів для вимірювання якості життя населення, покладаючи великий акцент на їхню роль у визначенні благополуччя населення» [11].

Таким чином, все зазначене свідчить, що ці дослідники внесли і продовжують вносити важливий вклад у розвиток теорії та практики використання соціальних індикаторів в Україні. Їх роботи спрямовані на розуміння соціальних процесів, поліпшення якості соціальної політики та розвиток національного соціального простору.

Визначення поняття «соціальні індикатори» рівня життя населення дозволяє уточнити сферу дослідження та створити основу для подальшого аналізу та вимірювання впливу соціальних чинників на якість життя суспільства.

1.2 Огляд наукових підходів та методів вимірювання соціальних індикаторів

Вимірювання соціальних індикаторів є дуже важливим, оскільки це дозволяє суспільству, урядам, дослідникам та іншим зацікавленим сторонам отримувати об'єктивну інформацію про рівень благополуччя та

якості життя населення. Важливість вимірювання соціальних індикаторів визначається кількома ключовими аспектами: (див. рис. 1.2) [12].

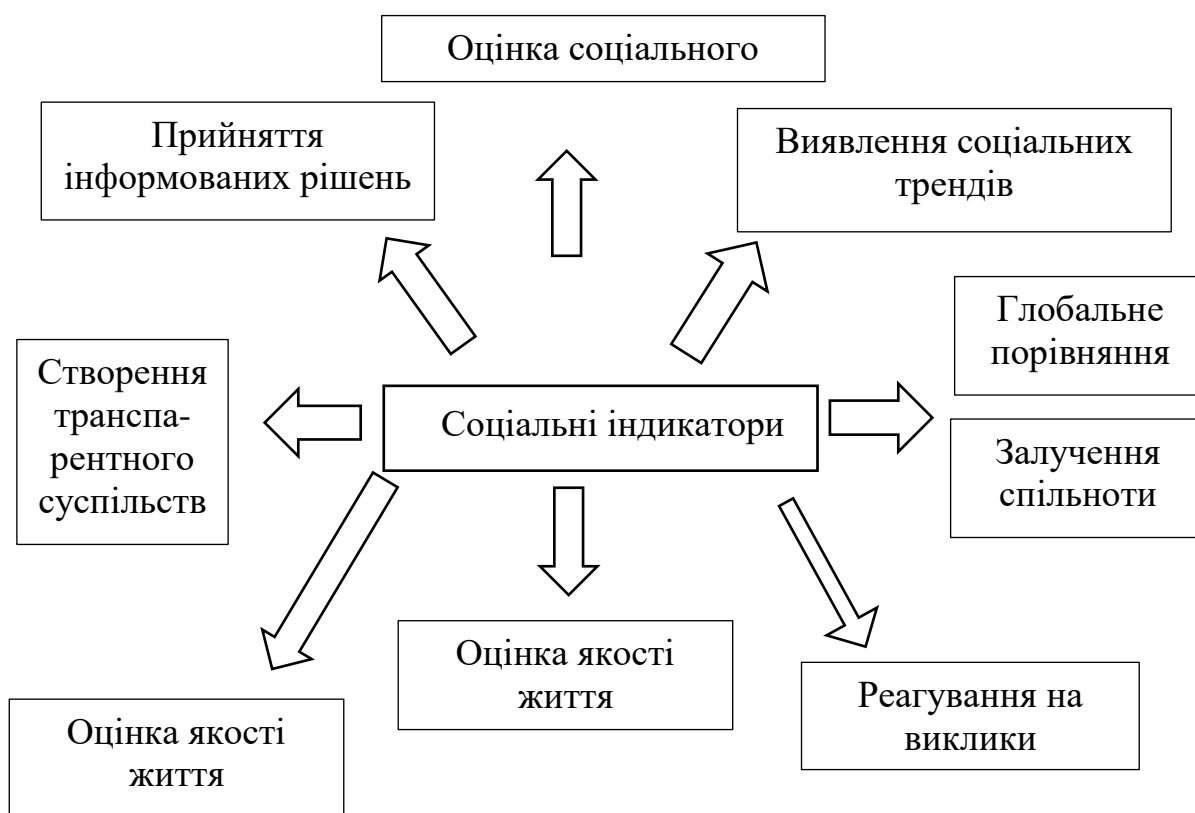

Рис. 1.2 Ключові аспекти вимірювання соціальних індикаторів

Джерело: складено автором за даними [12]

Згідно із зображенням на рис. 1.2 можна наочно продемонструвати ключові аспекти вимірювання соціальних індикаторів, а саме:

1) Оцінка соціального розвитку - вимірювання соціальних індикаторів надає обґрунтовані дані про рівень розвитку суспільства та ефективність соціальних програм.

2) Планування та моніторинг соціальної політики - дані про соціальні індикатори дозволяють визначити ефективність соціальних програм і вживати заходів для поліпшення ситуації.

3) Прийняття інформованих рішень - об'єктивні дані про соціальні індикатори стають основою для прийняття рішень у сфері економіки, освіти, охорони здоров'я, трудової зайнятості тощо.

4) Оцінка якості життя - соціальні індикатори дозволяють оцінити не тільки економічний стан, але і психосоціальний клімат та загальну якість життя населення.

5) Виявлення соціальних трендів - аналіз соціальних індикаторів дозволяє виявляти та прогнозувати зміни у соціальних та економічних трендах.

6) Реагування на виклики - дані про соціальні індикатори допомагають вчасно виявляти та реагувати на соціальні виклики, такі як безробіття, бідність, гендерна нерівність тощо.

7) Створення прозорого суспільства - вимірювання соціальних індикаторів сприяє створенню прозорості та відкритості управління суспільством.

8) Глобальне порівняння - дані про соціальні індикатори дозволяють порівнювати рівень життя та соціальний розвиток різних країн.

9) Залучення спільноти - вимірювання соціальних індикаторів може залучати громадян до участі у вирішенні соціальних питань та впливати на політичні процеси.

Вимірювання соціальних індикаторів включає в себе різні традиційні та розширені підходи та методи для оцінки рівня благополуччя, якості життя та соціального розвитку. Далі розглянемо зміст методів вимірювання соціальних індикаторів, їх переваги та обмеження (табл. 1.2).

Наведемо визначення та приклади застосування цих методів:

Анкетування та дослідження - вивчення соціальних тенденцій, дослідження громадської думки та вивчення ставлення до різних соціальних питань.

Спостереження - спостереження за поведінкою людей в певних суспільних ситуаціях. Наприклад, вивчення взаємодії в групах на роботі, в класах, на вулиці.

Фокус-групи - дослідники можуть використовувати фокус-групи для аналізу громадської думки щодо соціальних питань, політики чи реформ.

Таблиця 1.2

Методи вимірювання соціальних індикаторів

Методи вимірювання	Опис	Переваги	Обмеження
1	2	3	4
Анкетування та опитування	Збір даних за допомогою структурованих або напівструктурованих анкет або опитувальників. Включає інтерв'ю та анкети, що розсилаються електронно	Швидкість збору даних, можливість великого обсягу вибірки	Можливість впливу питань на результат, не завжди можливо отримати об'єктивні відповіді
Спостереження	Одержання даних через безпосереднє спостереження за об'єктом дослідження, як правило, без втручання або впливу дослідника	Надає об'єктивні дані, можливість вивчення реальних ситуацій	Обмежена можливість вивчення складних соціальних явищ, може бути часом інвазійною
Фокус - групи	Групові дискусії, під час яких учасники обговорюють тему, представляючи свої думки та погляди	Збирає глибокі інсайти, можливість вивчення різних точок зору	Не завжди репрезентативна вибірка, може виникнути вплив ведучого групи
Аналіз соціальних мереж	Використання даних, що генеруються у соціальних мережах для вивчення поведінки та поглядів користувачів	Реальний час, можливість аналізу великих обсягів даних	Не завжди репрезентативна вибірка, обмежений доступ до приватних даних
Документальний аналіз	Вивчення офіційних документів, статистики, звітів, щоб отримати інформацію	Об'єктивність, доступ до існуючої інформації	Застарілість даних, може бути обмеженою доступністю інформації
Індексація та ранжування	Створення індексів або рейтингів на основі певних параметрів для порівняння різних груп чи регіонів.	Лаконічність, можливість швидкої оцінки ситуації	Суб'єктивність при виборі параметрів, не завжди відображає всі аспекти
Оцінка інтерв'ю	Бесіда з експертом з метою отримання експертної думки та оцінки	Експертна думка, можливість детального аналізу	Може бути суб'єктивністю думки експерта

Джерело: складено автором [13].

Аналіз соціальних мереж - аналіз соціальних взаємодій та впливу соціальних мереж на формування думок та поведінки, а також вивчення динаміки групової поведінки та відносин у віртуальних спільнотах.

Документальний аналіз - аналіз законодавчих актів, політичних програм, заяв та інших документів для оцінки політичних стратегій та рішень.

Індексація та ранжування - наукові статті індексуються за ключовими словами, авторами та іншими метаданими, результати пошуку в базах даних ранжуються відповідно до цитувань, релевантності та інших факторів.

Оцінка інтерв'ю - оцінка якісних аспектів інтерв'ю дозволяє розуміти глибину та контекст відповідей респондентів.

На мою думку найбільш точним та ефективним є метод аналізу соціальних мереж, тому що саме він стає все більш важливим інструментом для багатьох галузей, допомагаючи взаємодіяти з аудиторією, отримувати цінну інформацію та приймати ефективні рішення.

Також розглянемо різні підходи щодо визначення соціальних індикаторів. Ці методи та підходи надають комплексну картину соціального розвитку та допомагають забезпечити об'єктивні дані для вдосконалення соціальної політики та програм розвитку. Застосування соціальних індикаторів призводить до різноманітних результатів і впливає на різні напрями та сфери життєдіяльності суспільства (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Наукові підходи для визначення соціальних індикаторів

Підхід	Суть підходу	Примітка
1	2	3
Традиційні підходи		
Валовий внутрішній підхід (ВВП)	Сума всіх товарів та послуг, що виробляються за певний період у країні	Традиційний економічний показник, не враховує розподіл доходів та інші соціальні аспекти

Індекс людського розвитку (ІЛР)	Комплексний індекс, який враховує ВВП на душу населення, тривалість життя та рівень освіти	Розширює оцінку розвитку, враховуючи соціальні показники
1	2	3
Індекс нерівності	Вимірює рівень нерівності в розподілі доходів серед населення	Використовується для визначення соціальної нерівності
Розширені підходи		
Індекс якості життя	Оцінює загальний рівень задоволення та комфорту життя населення	Враховує психологічні та соціокультурні аспекти
Соціальний прогресований індекс	Враховує не лише економічний, але й соціальний та екологічний прогрес	Спрямований на більш комплексне вимірювання розвитку
Індекс щастя ООН	Оцінка щастя населення на основі емоційного стану та сприйняття якості життя	Використовується для вимірювання благополуччя

Джерело: складено автором [14]

Нижче представлені деякі можливі результати застосування соціальних індикаторів, а саме:

1. Оцінка рівня життя населення - соціальні індикатори дозволяють оцінити рівень доходів, доступ до освіти та охорони здоров'я, житлові умови та інші аспекти, які визначають рівень життя населення.

2. Розробка та оцінка ефективності соціальних програм - соціальні індикатори допомагають визначити, наскільки успішно програми спрямовані на соціальний захист, забезпечення зайнятості чи підтримку вразливих груп.

3. Спрямована соціальна політика - результати вимірювань соціальних індикаторів вказують на основні проблеми та потреби населення, що дозволяє урядам формулювати спрямовані соціальні політики.

4. Моніторинг та прогнозування соціальних тенденцій - аналіз соціальних індикаторів дозволяє виявляти зміни в суспільстві та прогнозувати можливі напрямки розвитку.

5. Управління кризовими ситуаціями - спостереження за соціальними індикаторами може допомагати урядам та організаціям швидко реагувати на кризові ситуації та забезпечувати допомогу тим, хто її потребує.

6. Забезпечення гендерної рівності - соціальні індикатори дозволяють визначити ступінь гендерної рівності та виявляти сфери, де потрібні подальші заходи.

7. Участь громадськості - використання соціальних індикаторів може сприяти більшій участі громадськості в прийнятті рішень і визначенні пріоритетів.

На мою думку, загальною метою використання соціальних індикаторів є поліпшення якості життя населення та розвиток суспільства, що вимагає системного та об'єктивного підходу до збору та аналізу соціальної інформації.

1.3 Аналіз впливу соціальних індикаторів на прийняття рішень у сфері соціальної політики

Соціальна політика тісно пов'язана із соціальними індикаторами, і використання останніх є важливою частиною процесу прийняття, реалізації та оцінки соціальних програм та заходів.

Аналіз впливу соціальних індикаторів на прийняття рішень у сфері соціальної політики є ключовим етапом у формуванні та реалізації ефективних програм та заходів для поліпшення якості життя населення. Нижче представлено деякі аспекти та механізми, які визначають цей вплив (рис. 1.3).

Орієнтуючись на зображення рис. 1.3, далі проаналізуємо головні аспекти взаємозв'язку між соціальною політикою та соціальними індикаторами [15]:

1. Інформаційне забезпечення:

- соціальні індикатори надають важливу інформацію про рівень благополуччя, нерівність, здоров'я, освіти тощо;
- розширене зрозуміння соціальних проблем дозволяє приймати обґрунтовані та науково обґрунтовані рішення.

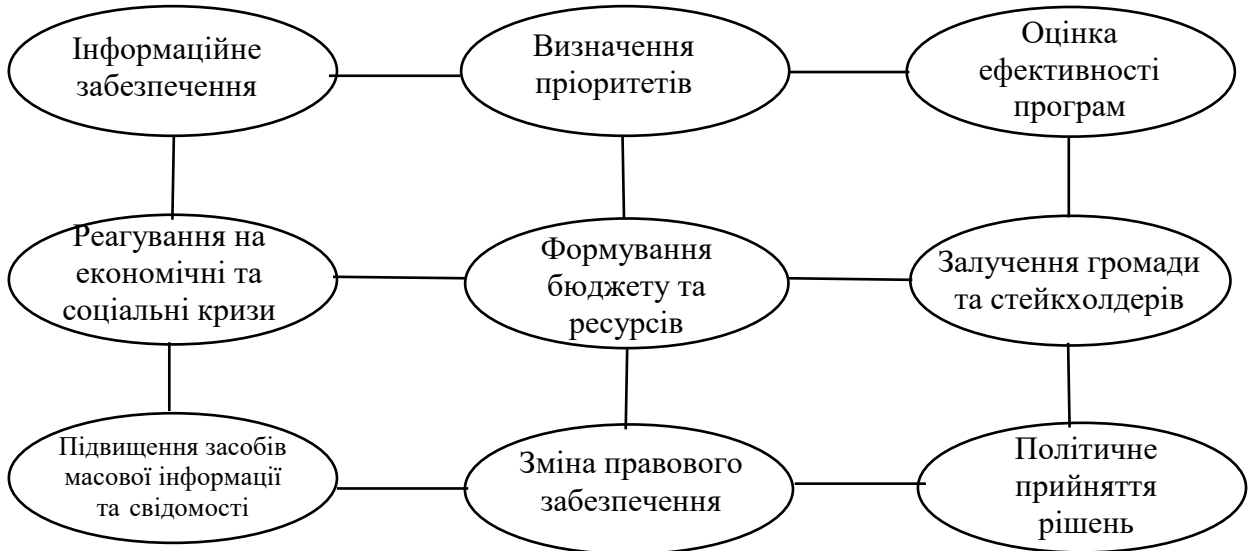

Рис. 1.3 Взаємозв'язок соціальної політики та соціальних індикаторів

Джерело: складено автором за даними [15].

2. Визначення пріоритетів:

- аналіз індикаторів допомагає визначити пріоритети у сфері соціальної політики;
- визначення та врахування найбільш важливих аспектів життя населення.

3. Оцінка ефективності програм:

- соціальні індикатори служать критеріями для оцінки ефективності соціальних програм та проектів;
- порівняння індикаторів до та після впровадження політичних заходів допомагає визначити їх вплив.

4. Реагування на економічні та соціальні кризи:

- соціальні індикатори надають попереджувальні сигнали та дозволяють швидко реагувати на соціальні кризи;

- адаптація та корекція соціальної політики для забезпечення захисту населення.

5. Формування бюджету та ресурсів:

- вплив індикаторів на розподіл бюджетних ресурсів для соціальних програм;

- визначення фінансових підтримок для сфери охорони здоров'я, освіти, житлового будівництва тощо.

6. Залучення громади та стейкхолдерів:

- розгляд соціальних індикаторів сприяє взаємодії з громадою та стейкхолдерами;

- залучення громадськості до прийняття рішень, що стосуються їхнього благополуччя.

7. Підвищення засобів масової інформації та свідомості:

- інформація про соціальні індикатори може бути використана для освіти громадськості;

- свідомість про соціальні питання сприяє активнішому взаємодії та підтримці.

8. Зміна нормативно-правового забезпечення:

- аналіз індикаторів може призвести до перегляду та зміни нормативно-правового забезпечення;

- впровадження нових законів або модифікація існуючих для врахування соціальних потреб.

9. Політичне прийняття рішень:

- врахування соціальних індикаторів в політичних рішеннях та програмах підвищує легітимність та підтримку з боку населення;

- забезпечення взаємодії між різними рівнями влади та політичними силами.

Аналіз соціальних індикаторів стає невід'ємною частиною процесу управління соціальною політикою, дозволяючи приймати збалансовані та науково обґрунтовані рішення для поліпшення якості життя громадян.

Узагальнюючи, зазначимо наступне: з метою забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку будь-якої національної економіки слід забезпечувати адаптацію засобів соціальної політики до її об'єктивного середовища, оцінити яке можна через комплексну оцінку соціальних індикаторів.

Також розглянемо не менш важливі питання цього підрозділу роботи - вплив соціальних індикаторів на різні сфери життєдіяльності суспільства, результати дослідження наведемо у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Вплив соціальних індикаторів на різні сфери життєдіяльності суспільства

Сфери суспільства та управління	Приклад
Управління соціально-економічним розвитком	Аналіз індикаторів рівня зайнятості та доходів населення може впливати на розробку програм зайнятості та стратегій боротьби з бідністю.
Формування соціальної політики	Врахування індикаторів освіти та доступу до медичних послуг при прийнятті рішень щодо реформ в галузі освіти та охорони здоров'я.
Моніторинг виконання цілей сталого розвитку	Вимірювання прогресу у досягненні цілей сталого розвитку, таких як зменшення бідності чи поліпшення якості освіти, впливає на стратегії розвитку країни.
Управління здоров'я та медичною системою	Використання індикаторів захворюваності та доступу до медичної допомоги для планування розвитку системи охорони здоров'я.
Розвиток громадянського суспільства	Вплив індикаторів громадянської участі та участі в громадських обговореннях на рішення щодо розвитку місцевих спільнот.
Боротьба з гендерною нерівністю та з дискримінацією	Врахування індикаторів гендерної рівності та виявлення випадків дискримінації для прийняття заходів з усунення нерівностей.
Кризовий менеджмент та гуманітарна допомога	Використання соціальних індикаторів для оцінки потреб населення під час надзвичайних ситуацій та координації гуманітарної допомоги.
Стимулювання економічного розвитку	Використання індикаторів підприємництва та ринкових умов для створення сприятливого бізнес-середовища та повернення інвестицій.
Стимулювання економічного розвитку	Використання індикаторів підприємництва та ринкових умов для створення сприятливого бізнес-

	середовища та привертання інвестицій.
--	---------------------------------------

Джерело: складено автором [16].

Ці приклади вказують на важливу роль соціальних індикаторів у різних сферах життєдіяльності суспільства, оскільки є мірилом визначення рівня життя населення, а тому впливають на прийняття рішень та формування заходів соціальної політики з метою поліпшення якості та добробуту його життєдіяльності та розвитку суспільства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ СОЦІАЛЬНИХ ІНДИКАТОРІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Аналіз рівня доходів, їх структури та розподіл серед населення

Аналіз рівня доходів, їх структури та розподілу серед населення України є складною та важливою задачею для розуміння соціально-економічної ситуації в країні, якості життя та платоспроможності її громадян. При цьому встановлено, що він включає кілька ключових аспектів [17]:

1. Рівень доходів населення України часто оцінюється за середнім, медіанним чи модальним значенням доходів. Дані включають заробітну плату, пенсії, соціальні виплати та інші джерела доходу.

2. Структура доходів розкриває відсотковий розподіл доходів за джерелами, такими як зарплата, пенсії, інвестиційні доходи тощо. Це важливо для розуміння основних джерел економічного благополуччя громадян.

3. Розподіл доходів дозволяє визначити, наскільки рівномірно або нерівномірно розподіляються доходи серед населення. Високий рівень нерівності може свідчити про економічні нерівності.

Проаналізуємо окремі показники, що характеризують рівень доходів та життя населення України.

За досліджуваний період – 2018–2022 рр., динаміка основних показників матеріального добробуту населення свідчить про їх зростання. Протягом 2018–2021 років в Україні спостерігалася позитивна тенденція щодо покращення рівня матеріального забезпечення домогосподарств [18].

За даними Державної служби статистики України, номінальна середньомісячна заробітна плата в розрахунку на одного штатного

працівника у 2022 році порівняно з 2021 роком зросла лише на 4% і становила 14 577 грн, що значно перевищило мінімальні нормативи та гарантії, які були чинними у 2022 році, зокрема: 2,22 розміру мінімальної заробітної плати (6550 грн.) (табл. 2.1). Проте за 2018–2021 роки спостерігається значне зростання середньомісячної заробітної плати (на 58,1%) та мінімальної заробітної плати (на 62,3%). Варто зазначити, що співвідношення середньої та мінімальної заробітної плати та середньої та мінімальної пенсії за період характеризувалося значними коливаннями, що зумовлено різною інтенсивністю зростання цих соціально-економічних показників.

Таблиця 2.1

Середньомісячна заробітна плата, пенсії, їхні співвідношення з державними мінімальними стандартами та гарантіями в Україні за 2018–2022 рр.

Рік	Середньомісячна зарплата, грн.	Середньомісячна пенсія, грн.	Мінімальна зарплата, грн.	Мінімальна пенсія, грн	Співвідношення середньої та мінімальної зарплати, разів	Співвідношення середньої та мінімальної пенсії, разів
2018	8865	2479,2	3723	1435	2,38	3,58
2019	10497	2465,7	4173	1640	2,52	4,26
2020	11591	3083	4723	1706,3	2,45	3,76
2021	14014	3507,3	6041,7	1852,3	2,32	4
2022	14577	3991,5	6550	1980,5	2,22	3,65

Джерело: [19, 20]

Лише середньомісячна заробітна плата характеризувалася рівномірним зростанням (рис. 2.1). За цей період середня пенсія зростала нерівномірно та менш інтенсивно, ніж середньомісячна заробітна плата; у 2021 році середній розмір пенсії зріс у 1,14 раза (середній розмір заробітної плати – у 1,21 раза). При цьому темп зростання мінімальної пенсії за 2018–2022 роки становив 1,38 раза, а мінімальної заробітної плати

– 1,76 раза відповідно, що свідчить про незбалансоване співвідношення важливих показників рівня життя населення України.

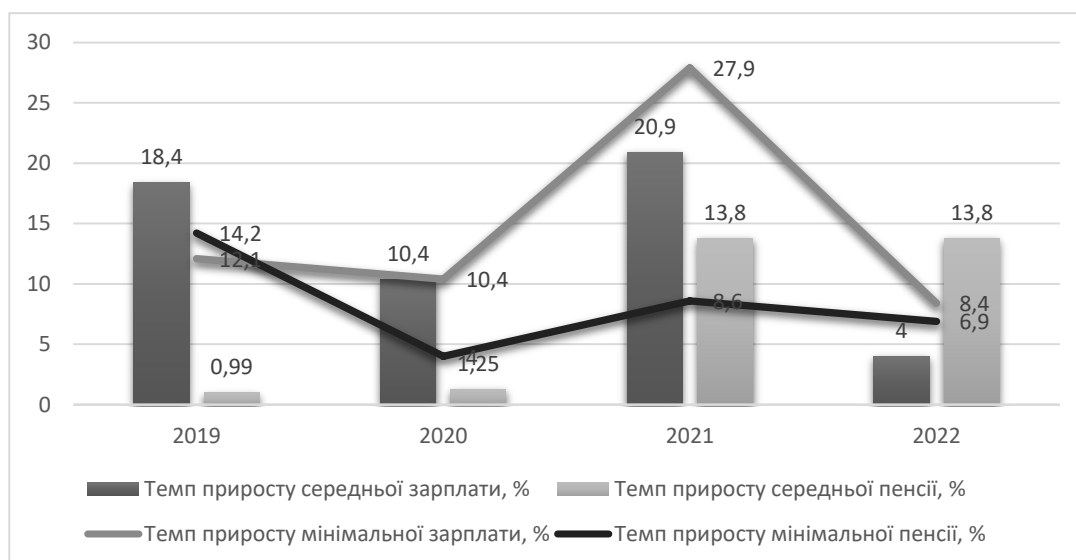

Рис. 2.1 Темпи приросту обсягу середньомісячної та мінімальної заробітної плати і середньої та мінімальної пенсії в Україні

Джерело: розроблено автором [21]

Динаміка співвідношення середньомісячної заробітної плати та середнього розміру пенсії свідчить про нерівномірність динаміки співвідношення основних економічних параметрів для працездатного та непрацездатного населення [22].

Найбільший розрив між зарплатою та пенсією спостерігається у 2019 році (4,26 рази), найменший у 2022 році – 3,55 рази. Зокрема, порівняльний аналіз середньої заробітної плати та середньої пенсії свідчить про скорочення розриву між показниками матеріального добробуту працівників та осіб пенсійного віку (рис. 2.2).

Для проведення детального обстеження рівня життя населення оцінимо купівельну спроможність різних соціально-економічних груп,

зокрема, найманих працівників та осіб пенсійного віку, що дасть змогу зробити вичерпні висновки про їх матеріальне благополуччя.

Рис. 2.2 Динаміка середньомісячної заробітної плати, середнього розміру пенсій та їх співвідношення в Україні за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором [23]

Дані про співвідношення середньомісячної заробітної плати та середньої пенсії до вартості продуктового кошика за 2018-2022 роки наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Порівняльна характеристика вартості продуктового кошика щодо основних показників матеріального добробуту населення України за 2018–2022 рр.

Роки	Вартість продуктового кошика, грн.	Середньомісячна зарплата, грн.	Середній розмір пенсії, грн.	Купівельна спроможність, разів	
				Середньомісячної зарплати	Середньомісячної пенсії
2018	1781,1	8867,3	2479,2	4,98	1,39
2019	2027	10503,7	2465,7	5,18	1,22
2020	2189	11596,6	3082,9	5,30	1,41
2021	2393	14016	3507,5	5,86	1,46
2022	3250	14859	3991,5	4,48	1,23

Джерело: [23].

Найвищою купівельною спроможністю характеризується середньомісячна заробітна плата працівників. Оцінка динаміки купівельної

спроможності населення за 2018–2021 роки виявила тенденцію до її зростання серед працездатного населення та осіб пенсійного віку. Проте сьогодні її рівень недостатній, у 2022 році на середню зарплату можна було купити 4,48 продуктових кошика, у 2018 році – 4,98 продуктового кошика.

Війна призвела до зменшення кількості магазинів і торгових центрів у деяких районах, що призвело до зміни звичок покупців. Багатьом людям довелося змінити місця покупок, знайти нові магазини та шукати більш доступні ціни. Також війна призвела до зміни ставлення до витрат. Зокрема, більше уваги приділяється питанням економії, розумного витрачання грошей та вибору більш вигідних пропозицій.

Негативна тенденція спостерігається щодо купівельної спроможності середньої пенсії. Зокрема, на середню пенсію у 2018 році можна було купити 1,39 продуктового кошика, у 2022 році – лише 1,23 продуктового кошика. Відповідно купівельна спроможність пенсії знизилася, хоча, починаючи з 2020 по 2021 рік, її спроможність зросла несуттєво.

За результатами проведених досліджень за період 2018-2022 рр., можна стверджувати що в Україні низький рівень життя населення.

За роки війни різко змінилися обсяг і структура доходів бюджету, його видатків і дефіцитного фінансування. Зростаюча потреба в бюджетних ресурсах для боротьби з агресором та відновлення зруйнованих активів вимагає від держави прийняття нових рішень та продовження підтримки союзників.

Аналіз купівельної спроможності середньої заробітної плати та середнього розміру пенсій виявив негативну тенденцію зменшення купівельної спроможності середньостатистичних доходів населення України. Для нього характерні повільні темпи, що свідчить про низький рівень купівельної спроможності населення [23].

2.2 Визначення рівня освіти населення та доступ до освітніх послуг

Визначення рівня освіти населення та доступу до освітніх послуг включає в себе ряд показників, які дають уявлення про освітній розвиток та можливості отримання освіти. Основні аспекти визначення цього питання [24]:

1. Середній рівень освіти - може бути вимірний в роках навчання, завершених кожним індивідом. Враховується як формальна, так і неформальна освіта.

2. Вища освіта - визначення відсотка осіб із вищою освітою (бакалавр, магістр, докторський рівень) вказує на рівень вищої освіти в країні.

3. Грамотність та навички - оцінка рівня грамотності та навичок, таких як математика, вказує на якість отриманої освіти та готовність використовувати знання в різних сферах життя.

4. Доступність освітніх послуг - може бути визначений шляхом оцінки доступності шкіл, вишів, технічних та професійних установ для всіх верств населення.

5. Участь у програмах підвищення кваліфікації - вказує на готовність індивідів до постійного самовдосконалення та адаптації до змін.

6. Педагогічні та інфраструктурні аспекти - оцінка якості педагогічного процесу, наявності необхідної інфраструктури (навчальні приміщення, обладнання), може вказати на загальний стан освітньої системи.

7. Гендерна та регіональна рівність - оцінка, наскільки рівномірно освітні можливості розподілені між гендерами та регіонами, є важливою для забезпечення рівних можливостей.

Ці показники допомагають визначити прогрес у сфері освіти та виявити проблемні аспекти, які можуть вимагати уваги та подальших заходів. Розвиток освітньої галузі є одним із пріоритетних напрямків

державної політики України. Наразі ми можемо помітити значні коливання у частці робочої сили з вищою освітою в Україні (рис. 2.3), на це впливає чимало факторів: такі як Covid-19, зниження рівня платоспроможності у населення, війна.

"Бойові дії тривають там, де були зайняті 10 мільйонів працівників. Щонайменше 5 мільйонів людей втратили роботу", – заявила наприкінці листопада заступниця міністра економіки Тетяна Бережна. Невже кожен третій з них справді втратив роботу? На це питання має відповісти Державна статистика України, але під час війни вона не проводить таких досліджень.

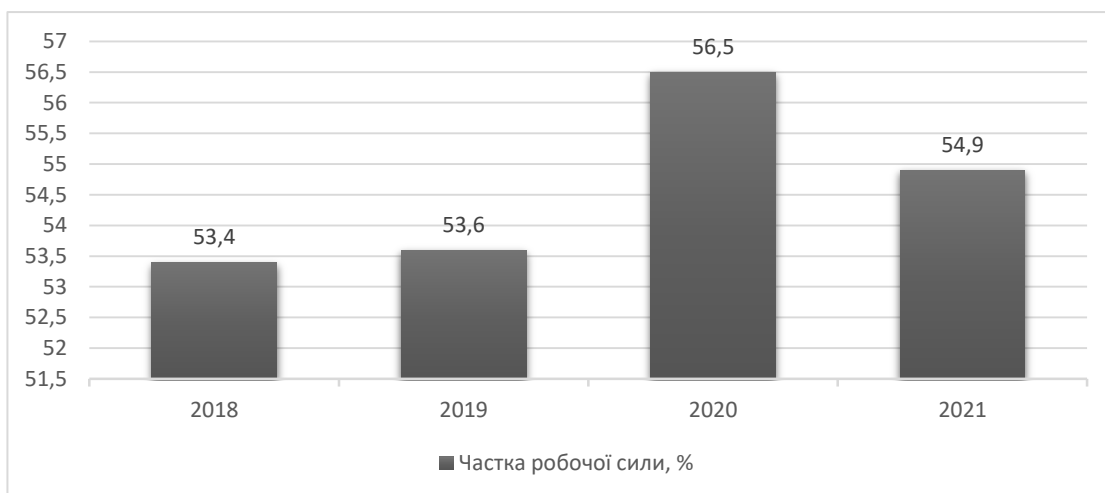

Рис. 2.3 Частка робочої сили з вищою освітою в Україні

Джерело: розроблено автором [25].

Хоча про реальний вплив російського вторгнення на ринок праці можна лише здогадуватися, це можуть бути мільйони людей. Така оцінка кількості безробітних вражає, якщо врахувати, що, за даними Міжнародної організації праці, в Україні проживає 15-17 мільйонів людей працездатного віку.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну та введення воєнного стану внесло корективи практично в усі сфери суспільного життя. Не є винятком і система вищої освіти. Під час воєнного

стану перед нею постали нові виклики, на які вкрай необхідно реагувати задля збереження вищої освіти в Україні та збільшення її внеску в соціально-економічний розвиток країни та її регіонів.

Одним з них є - руйнування інфраструктури вищих навчальних закладів.

Незважаючи на і без того складну ситуацію у вищій освіті України, сьогодні низка вищих навчальних закладів потерпає від руйнівного впливу війни (рис. 2.4).

Абсолютна більшість ВНЗ зіткнулися з територіальним «розпорошенням» студентів і співробітників і перейшли на дистанційну або змішану форму навчання. У найбільш критичному стані перебувають вищі навчальні заклади, розташовані в зонах активних бойових дій. Студенти та вчителі були змушені залишити свої домівки та виїхати у більш безпечні місця.

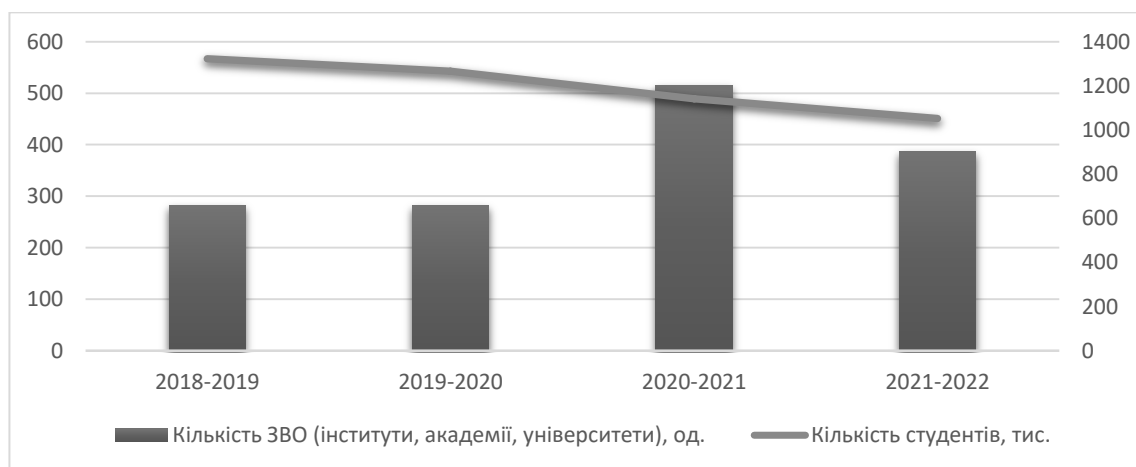

Рис. 2.4 Показники закладів вищої освіти в Україні (на початок навчального року)

Джерело: складено автором за даними [26].

В результаті інтенсивних обстрілів і бомбардувань інфраструктура вищих навчальних закладів зазнала різного рівня пошкоджень і руйнувань. Так, повністю зруйновано 5 вищих навчальних закладів, а пошкоджено 41 (майже 11% усіх вищих навчальних закладів України) (табл. 2.3).

Навчатися у 240 закладах вищої освіти України та здобувати вищу освіту за різними спеціальностями можуть іноземні громадяни понад 150 країн світу. До війни Україна займала 1,5% світового ринку іноземних студентів. На початок 2021-2022 в українських вищих навчальних закладах навчалася понад 76 тис. іноземців (рис. 2.5).

Таблиця 2.3

Інформація про кількість пошкоджених і зруйнованих закладів вищої освіти внаслідок вторгнення РФ в Україну станом на 29 червня 2022 р.

Регіон	Зруйновано ЗВО	Пошкоджено ЗВО
1	2	3
Вінницька обл.	-	1
Донецька обл.	-	6
Житомирська обл.	-	2
Запорізька обл.	4	3
Луганська обл.	-	2
Миколаївська обл.	-	3
Сумська обл.	-	1
Харківська обл.	1	19
Херсонська обл.	-	1
Чернігівська обл.	-	3
Разом	5	41

Джерело: складено автором за даними [26].

Рис. 2.5 Динаміка кількості іноземних студентів в Україні у 2018–2022 рр.

Джерело: складено автором за даними [26].

До основних причин, що сприяли зростанню кількості іноземних студентів в Україні в останні роки, відносяться:

- якість освіти;
- вартість навчання;
- визнання диплома на батьківщині;
- бажання навчатися в одній з європейських країн.

За даними Міністерства освіти України, з початку війни понад 60 тисяч іноземних студентів виїхали за кордон і продовжують навчатися онлайн в українських вишах. Згодом досить гостро постане проблема їх повернення в Україну, особливо в закладах тих регіонів, які зазнали значних збитків від військової агресії Російської Федерації.

Іноземні студенти є важливою складовою інвестицій не тільки в розвиток вищої освіти, а й в економіку країни. Тому важливо не втратити їх, особливо в такі моменти, коли в умовах воєнного стану посилюється відтік українців студенти за кордоном: деякі вступають на перший курс, а частина переводиться з українських ЗВО. Що є ще одним серйозним викликом для рівня освіти в Україні.

З кожним роком зростає кількість випускників українських шкіл, які бажають навчатися в закордонних ВНЗ (рис. 2.6).

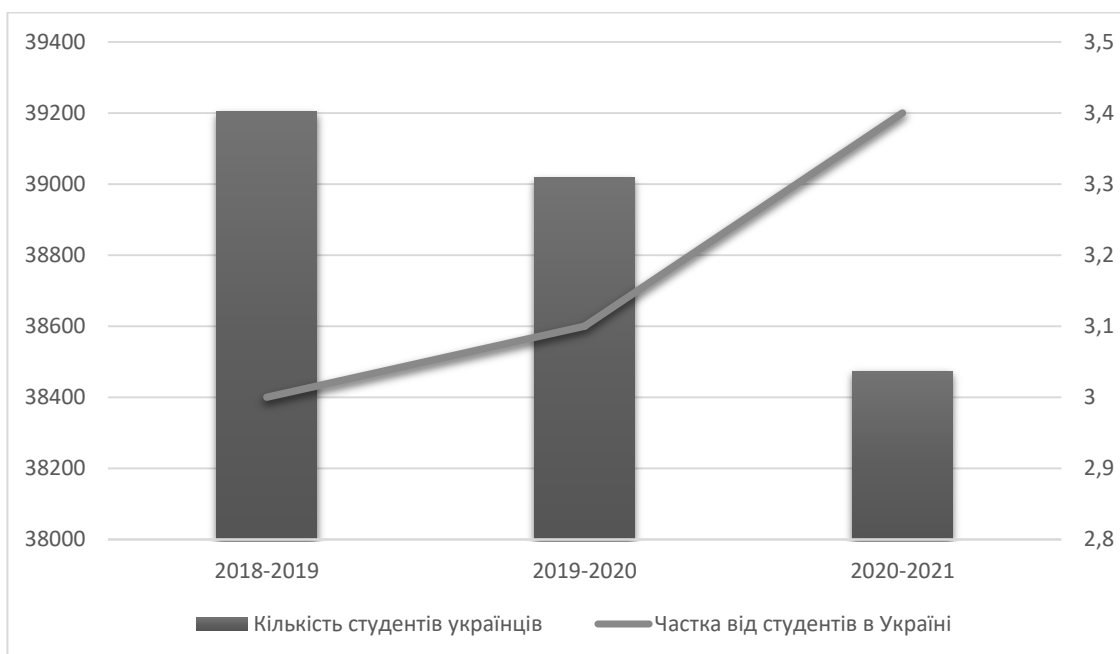

Рис. 2.6 Динаміка кількості студентів з України, що навчаються у ЗВО Польщі

Джерело: складено автором за даними [26].

При цьому лише 6% з них планують повернутися в Україну після закінчення навчання. У зв'язку з цим, на думку експертів, ВВП Польщі щорічно зростатиме приблизно на 3 мільярди євро, а ВВП України втрачатиме 700 мільйонів доларів США. Для того, щоб збалансувати втрати та прибутки до ВВП України, цей показник має становити не менше 3/1. А в умовах воєнного стану це співвідношення збільшиться в інший бік.

Незважаючи на низку викликів для сучасної системи вищої освіти, які постали внаслідок російської агресії проти України, вона все ж отримує певні можливості для розвитку. По-перше, можливості міжнародної академічної мобільності для викладачів і студентів провідних університетів Європи. По-друге, інтенсивне впровадження інформаційних технологій у навчальний процес та підвищення професіоналізму викладачів. По-третє, використання гнучкої технології навчання. По-четверте, співпраця українських та іноземних вищих навчальних закладів.

Очевидно, що всі вищезазначені моменти мають бути враховані в оперативних планах реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні в найближчі роки.

2.3 Аналіз умов проживання населення та рівня доступу до житлової інфраструктури

Формування житлової політики було і є невід'ємною частиною державної політики соціально орієнтованих країн, оскільки доступ до гідного та фінансово доступного житла є основою для забезпечення інших потреб, гарантування прав, попередження енергетичної бідності та соціальної ізоляції. Однак однією з головних проблем сучасного світу залишається відсутність та фінансова недоступність житла загалом і соціального житла зокрема. У періоди криз (економічної, фінансової, військової, соціальної) ця проблема значно загострюється.

В Україні майже три десятиліття діє цільова соціальна програма (рис. 2.7), спрямована на підтримку населення, яке опинилося в умовах, коли низький рівень доходів не дозволяє оплачувати житлово-комунальні послуги та купувати побутове паливо в необхідних обсягах, тобто збереження нормальних умов проживання [27].

Програма передбачає відшкодування частини збитків витрат і в цілому показали себе ефективними в період зростання цін і тарифів на енергоносії в житлово-комунальному секторі.

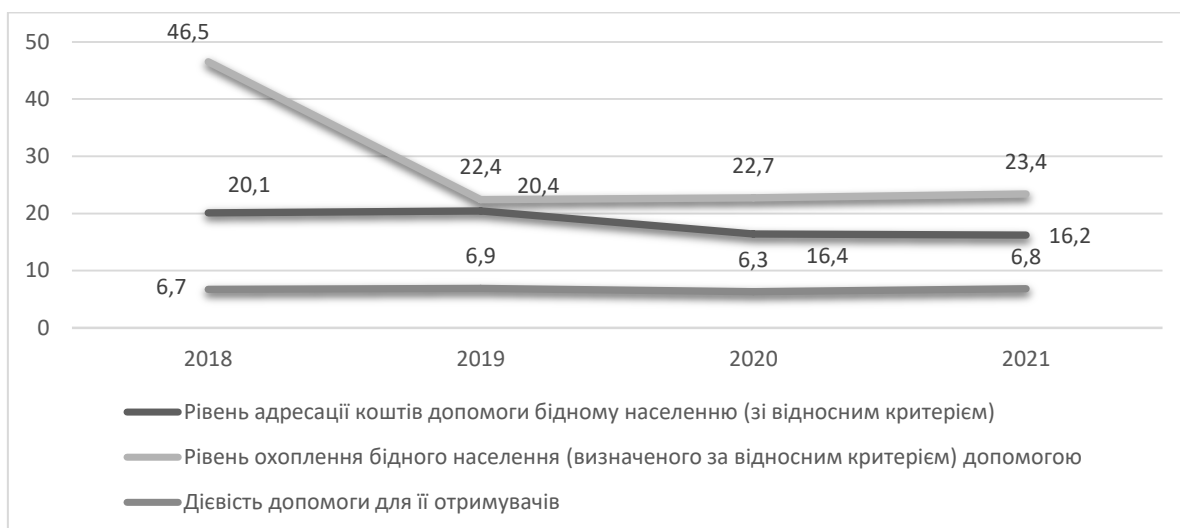

Рис. 2.7 Динаміка ефективності програми житлових субсидій за основними показниками в Україні, 2018-2021 рр., %

Джерело: розроблено автором [28].

Як видно з рис. 2.7, наразі є низька ефективність та адресність програми з високою похибкою «інклюдії» (обернена до рівня охоплення – тобто у 2021 році понад 83% бідних не були учасниками житлових субсидій), змусили уряд застосувати нові обмеження на участь у програмі для посилення її адресності на бідних верств населення та зменшення «розпорощення» соціальних виплат серед небідних.

У 2021 році на програму житлових субсидій витратили 24 млрд грн. при цьому заборгованість населення за житлово-комунальні послуги в цьому ж році зросла на 15,2 млрд грн і перевищила 73 млрд грн, але завдяки цьому Україні вдалося зменшити масштаби енергетичної бідності: рівень бідності за абсолютним критерієм серед учасників програми після виплати субсидій вона зменшується на 7,7 в.п. – без цієї програми рівень бідності одержувачів становив би 53,4% (рис. 2.8).

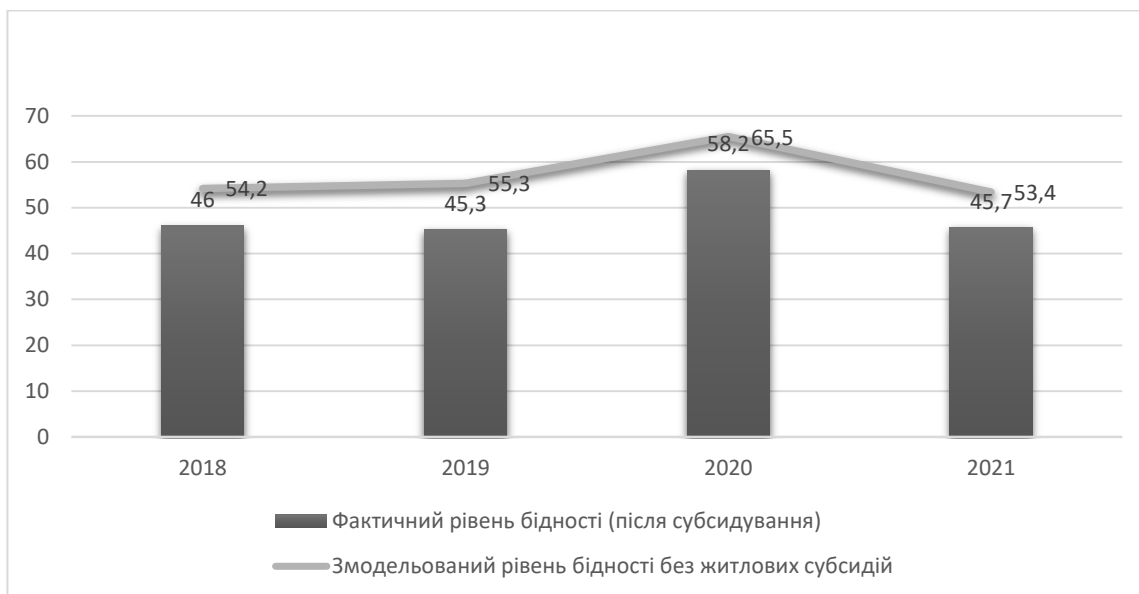

Рис. 2.8 Динаміка впливу програми житлових субсидій на масштаби енергетичної бідності в Україні, 2018-2021 рр., %

Джерело: розроблено автором [28]

На жаль, внаслідок війни в Україні з кожним днем продовжує зростати кількість людей, які потребують вирішення житлового питання – від даху над головою (через повну руйнацію та вимушену міграцію) до покращення умов житла (внаслідок часткового руйнування житла) [29].

Згідно зі статистичними спостереженнями, станом на кінець 2022 року в Україні пошкоджено або зруйновано понад 135 тис. приватних та багатоквартирних будинків загальною площею 74,1 млн кв. м, що становить 7,3% від загальної площі житлового фонду держави [30]. Заподіяні збитки вже оцінюють у 50 мільярдів доларів США, але ця цифра продовжує зростати з кожним днем. Зважаючи на мільйони біженців та внутрішньо переміщених осіб, питання відновлення житлового фонду є одним із ключових для держави.

Як видно з вищевикладеного, житлова проблема в Україні стоїть дуже гостро, як з купівлею чи орендою житла, так і з забезпеченням гідних умов проживання та сплатою комунальних платежів. Під впливом війни ситуація з кожним днем ускладнюється, і держава об'єктивно змушені

віддавати пріоритет у фінансуванні на користь оборони країни. Падіння рівня доходів населення та висока ймовірність різкого подорожчання енергоносіїв призведе до зростання масштабів енергетичної бідності в найближчі роки. Тому про соціальну підтримку населення у сфері ЖКГ держава має подбати вже зараз.

РОЗДІЛ 3

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНДИКАТОРІВ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Рівень та якість життя населення залежать від багатьох чинників, що охоплюють економічні, соціальні, освітні аспекти, охорону здоров'я тощо. Розглянемо деякі з них, що є найбільш впливовими (рис. 3.1) [31].

Рис. 3.1 Чинники, що впливають на рівень та якість життя населення
Джерело: складено автором за даними [31].

Згідно із зображенням на рис. 3.1, чинниками, що впливають на рівень та якість життя населення є: показник економічного розвитку національної економіки; зайнятість населення та умови праці; система охорони здоров'я; освіта; житлові умови; безпека та правопорядок; соціальні послуги та соціальний захист. Далі проаналізуємо найбільш важливі аспекти їх впливу на життєдіяльність населення.

Економічний розвиток має значний вплив на рівень життя населення. Наведемо деякі з основних аргументів, які пояснюють цей вплив:

- економічний розвиток часто супроводжується створенням нових робочих місць та зменшенням рівня безробіття - це сприяє стабільності доходів населення та підвищенню його життєвого рівня;

- впровадження нових технологій та методів виробництва може призводити до підвищення продуктивності праці, що в свою чергу збільшує доходи робітників та підвищує їхній рівень життя;

- економічний розвиток сприяє інвестиціям у інфраструктуру, таку як транспорт, освіта, охорона здоров'я та комунікації – це поліпшує якість життя громадян і забезпечує їхні потреби;

- економічний розвиток дозволяє урядам виділяти більше коштів на освіту та охорону здоров'я - це призводить до покращення якості освіти та доступу до медичних послуг.

Зайнятість та робочі умови мають суттєвий вплив на рівень життя населення [32]. Розглянемо кілька аспектів, які варто враховувати:

- зайнятість безпосередньо впливає на дохід населення. Стабільна та достатня заробітна плата дозволяє людям забезпечувати себе та свої сім'ї основними потребами, такими як харчування, житло, освіта та охорона здоров'я;

- умови праці, включаючи робочі години та можливості для відпочинку, впливають на загальний баланс між роботою та особистим життям. Надмірна робоча завантаженість може призводити до стресу та погіршення якості життя;

- якість робочих умов оцінюється також за наявністю соціальних пакетів, включаючи медичне страхування, відпустки та пенсійні виплати. Захист прав працівників є важливим елементом стабільності та безпеки;

- можливість отримання якісної освіти, розвиток професійних навичок та перспективи кар'єрного зростання впливають на задоволення від роботи та загальний рівень життя.

Система охорони здоров'я відіграє ключову роль у визначенні рівня життя населення. Вплив системи охорони здоров'я може бути різнобічним і включати наступні аспекти:

- якщо система охорони здоров'я ефективна, населення має легший доступ до медичних послуг, включаючи консультації лікарів, діагностику, лікування та реабілітацію. Забезпечення доступності медичних послуг може підвищити якість життя та тривалість життя;

- високі витрати на охорону здоров'я можуть ставити фінансовий тиск на населення. Система, яка забезпечує доступні та економічно доступні послуги, сприяє зниженню фінансового бар'єру і забезпечує рівний доступ до медичної допомоги;

- висока якість медичного обслуговування, включаючи використання сучасних технологій, ефективні методи лікування та професійних медичних працівників, може покращити результати лікування та загальний стан здоров'я населення.

Освіта впливає на рівень життя населення в різних аспектах, і цей вплив може бути визначений наступним чином:

- освічене населення сприяє соціальному розвитку. Вищий рівень освіти асоціюється з вищим рівнем культури, розуміння важливості громадського участі та більш високою соціальною відповідальністю;

- освічені люди, як правило, можуть більш усвідомлено оцінювати своє оточення, розуміти соціокультурні та економічні процеси, а також взаємодіяти з різними культурами та соціальними групами;

- вищий рівень освіти може призводити до підвищення рівня інтелекту та критичного мислення, що допомагає людям у більш якісному розумінні світу навколо себе та прийнятті обґрунтованих рішень.

Житлові умови є важливим аспектом рівня життя населення і можуть впливати на нього різними способами:

- якість житла визначає рівень комфорту та безпеки для мешканців. Наявність всіх необхідних комунікацій, опалення, вентиляції

та інших зручностей може покращити житлові умови та забезпечити добробут мешканців;

- доступність житла може визначати, наскільки легко мешканці можуть знайти житло, яке відповідає їхнім потребам та можливостям. Високі ціни на житло часто призводять до труднощів у доступі до житла, особливо для менш забезпечених груп населення.

Безпека та правопорядок є ключовими аспектами, які впливають на рівень життя населення. Проаналізуємо деякі з них:

- наявність ефективної системи правопорядку та поліції забезпечує фізичну безпеку громадян. Низький рівень кримінальності та належна охорона вулиць сприяють безпеці та самопочуттю населення;

- зменшення рівня корупції в суспільстві є ключовим фактором для покращення якості життя. Корупція може призводити до неналежної системи розподілу ресурсів, незаконних утручань та загроз безпеці;

- безпека та правопорядок створюють сприятливі умови для розвитку громади, бізнесу та інвестицій. Це може призводити до підвищення рівня життя через створення нових робочих місць та економічний розвиток.

Соціальні послуги та соціальний захист є ключовими компонентами, які впливають на рівень життя населення. Розглянемо деякі аспекти цього впливу:

- наявність ефективної системи соціального захисту дозволяє забезпечити фінансову безпеку та допомагає людям у складних життєвих ситуаціях, таких як безробіття, інвалідність, пенсійний вік тощо;

- доступ до якісних соціальних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, житлова підтримка та інші, впливає на загальний рівень благополуччя та комфорту населення;

- ефективні соціальні програми та допомога спрямовані на боротьбу з бідністю та соціальну включеність, що може значно підняти рівень життя у вразливих груп населення;

– соціальний захист і послуги спрямовані на підтримку вразливих груп населення, таких як інваліди, безробітні, молодь у складних ситуаціях, що сприяє підвищенню їхнього рівня життя.

Ці чинники взаємопов'язані між собою, формуючи загальний рівень благополуччя та якості життя населення в різних регіонах та країнах [33]. Їх аналіз є важливим для встановлення рівня життя населення.

Низький рівень життя населення в країні може бути обумовлений різноманітними причинами [34]. Декілька основних факторів, які можуть впливати на низький рівень життя в Україні, включають: (рис. 3.2).

Рис. 3.2 Основні причини низького рівня життя населення в Україні
Джерело: складено автором за даними [34].

Згідно із зображенням на рис. 3.2, основними причинами низького рівня життя населення в Україні є: соціально-економічна та політична нестабільність; повномасштабна війна; корупція; низька якість надання соціальних послуг; демографічні проблеми; екологічні проблеми; геополітичні проблеми тощо. Далі наведемо окремі аргументи щодо того,

що саме ці причини призвели до негативного впливу на життєдіяльність українського населення.

Урахування цих причин при формулюванні державної політики та прийняття відповідних заходів є важливим для покращення рівня життя населення в Україні. Тільки шляхом системних реформ у всіх сферах можна досягти значного покращення умов життя громадян.

Отже, соціально-економічна та політична нестабільність та інші проблеми, що виникають, у тому числі внаслідок війни, можуть суттєво впливати на рівень життя населення, створюючи ряд викликів та обмежень, зокрема:

- економічна нестабільність зазвичай призводить до збільшення рівня безробіття та низьких доходів серед населення, а також брак стабільних робочих місць і низькі заробітні плати роблять важчим отримання необхідних матеріальних ресурсів для задоволення базових потреб;

- збільшення цін на основні товари і послуги призводить до зменшення покупної спроможності громадян, а також вагомим фактором є те, що люди змушені обирати між потребами, оскільки вони витрачають більше грошей на основні продукти та послуги;

- скорочення соціальних програм в економічно важливих періодах може відбуватися скорочення бюджетних видатків на соціальні програми, такі як охорона здоров'я, освіта та соціальний захист - це може поглиблювати проблеми доступу до важливих ресурсів та послуг;

- фінансова нестабільність може призводити до втрат особистих заощаджень, збільшення боргового тягаря та загострення фінансових проблем громадян.

На сьогодні в нашій країні в умовах повномасштабної війни РФ проти України, яка триває третій рік, особливо відчутним є низький рівень життя населення. Так, станом на 10 вересня 2023 року в результаті повномасштабного вторгнення РФ в територію України було зафіксовано

27 149 жертв серед цивільного населення, в тому числі 9 614 загиблих і 17 535 поранених [35].

За даними Генерального прокурора України, більше ніж 1654 дитини постраждали в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії РФ. Станом на 14 листопада 2023 року, за офіційною інформацією ювенальних прокурорів, 510 дітей загинули та понад 1 144 отримали поранення різного ступеня тяжкості [36].

За даними українського Уряду, 19 553 дитини було вивезено до Росії. Станом на 26 липня 385 українських дітей повернулись до своїх родин. 5 868 000 українських біженців було зафіксовано по всій Європі станом на 18 липня 2023 року [39].

За словами начальника Управління екологічної безпеки та протимінної діяльності Міністерства оборони України, російські атаки на військові об'єкти країни завдали екологічних збитків на суму понад 305 млрд грн. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, орієнтовна сума збитків, завданих навколишньому середовищу через підрив Каховської ГЕС, становить близько \$1,5 млрд. Під час вибуху витекло близько 150 тон нафти [37].

Близько 30 відсотків території України, а це 173 530 км², зазнали впливу військових дій, тобто заміновані, і потребують заходів з розмінування. Вже сьогодні Україна є найбільш замінованою країною у світі [38].

Ці фактори разом спричинили значний спад у рівні та якості життя населення під час війни.

Крім того, надзвичайно негативно постраждали енергетичний, виробничий та інвестиційний сектори, банківський сектор, міжнародні обміни, освіта, культура та ЗМІ. Так само, як зараз неможливо оцінити впливи, неможливо точно розрахувати збитки та втрати. Але на це потрібно реагувати на всіх рівнях національного будівництва. На жаль, ніхто не може сказати, скільки триватиме ця війна. Але вже сьогодні

необхідно розпочати дії щодо розробки стратегії відбудови країни та відновлення її соціально-економічного потенціалу для забезпечення національної, економічної та зовнішньоекономічної безпеки.

Корупція має значний вплив на рівень життя населення, а саме:

- розкрадання державних ресурсів які призначені на соціальні програми, охорону здоров'я, освіту, інфраструктуру – це обмежує ресурси, які можуть бути використані для підвищення якості життя;

- недостатній розвиток інфраструктури такої як дороги, комунікації та житлове будівництво ускладнює доступ до зручностей та послуг, що може впливати на зручність та комфорт проживання;

Соціальні проблеми можуть впливати на рівень життя населення в різних аспектах. Розглянемо деякі з можливих наслідків цього впливу:

- соціальні проблеми, такі як безробіття та економічна нестабільність, можуть призводити до низьких доходів та обмежених можливостей для отримання сталого заробітку;

- соціальна проблема низького рівня освіти може призводити до обмеженого доступу до якісної освіти. Це може створювати бар'єри для професійного розвитку та кар'єрних можливостей;

Демографічні чинники можуть впливати на рівень життя населення через різні шляхи [39]. Наведемо деякі аспекти, які варто враховувати:

- швидке зростання (скорочення) населення може призводити до збільшення (зменшення) конкуренції за ресурси, такі як робочі місця, житло та освіта, а також більша кількість людей може створювати тиск на соціальну інфраструктуру, яка може бути недостатньою для задоволення потреб всього населення;

- склад населення (вік, стать, розподіл сімей) впливає на потреби та вимоги до соціальних служб, таких як охорона здоров'я, освіта та соціальний захист;

– певні демографічні тенденції, такі як низький рівень народжуваності або велика кількість однодітних сімей, можуть призводити до проблем у забезпеченні населенням потрібних ресурсів.

Екологічні проблеми можуть мати серйозний вплив на рівень життя населення через різні канали. Наведемо та проаналізуємо окремі аспекти, які варто враховувати:

– надмірне забруднення повітря може призводити до проблем зі здоров'ям, зокрема захворювань дихальних шляхів та серцево-судинних захворювань, також це може обмежувати працездатність та підвищувати витрати на медичну допомогу;

– загальний екологічний розлад може призводити до негативного впливу на психічне здоров'я населення та загальний комфорт проживання.

Геополітичні проблеми можуть впливати на рівень життя населення через різні механізми. Розглянемо окремі з можливих впливів:

– геополітичні конфлікти, санкції та торговельні обмеження можуть спричинити економічну нестабільність та зменшення інвестицій, а це може призводити до росту безробіття, зменшення обсягів виробництва та загального зниження рівня доходів населення;

– російсько-українська війна, збройні конфлікти в країнах світу, призводять до руйнувань, втрат життів, інфраструктурних проблем та вимушених переселень, велика кількість біженців може розтягти ресурси приймаючих країн та спричинити соціальні та економічні виклики;

Отже, здійснений аналіз причин низького рівня життя населення в Україні свідчить, що вони взаємопов'язані між собою, утворюючи складну картину факторів, що здійснюють руйнівний вплив на життєдіяльність українського населення. Рішення цих проблем вимагає комплексного підходу та участі держави, підприємницьких структур, громадських організацій, а також усіх рівнів управління національної економіки.

Успішному вирішенню означених проблем також може сприяти вивчення зарубіжного досвіду та застосування його кращих досягнень в

умовах України. Далі розглянемо порівняльну характеристику рівня життя населення країн Європи та України (таблиця 3.1)

Таблиця 3.1

Порівняльна характеристика рівня життя населення
в країнах Європи та України

Характеристика	Країна			
	Німеччина	Франція	Польща	Україна
Економічний розвиток	Високий рівень індустріалізації, зосереджений на технологічних інноваціях та високотехнологічному виробництві.	Розвинена індустріальна база, з важливими галузями, такими як туризм, автомобільна промисловість та сільське господарство.	Достатньо високий рівень індустріалізації з акцентом на важку та легку промисловість, а також сільське господарство.	Високий рівень індустріалізації, проте проблеми з корупцією та ефективністю управління гальмують розвиток.
Рівень доходів	Загально високий рівень доходів, але з великою різницею між багатими та бідними шара.	Загально високий рівень доходів, з більш рівною розподілом між різними соціальними групами.	Середній рівень доходів з відмінністю між містами та сільськими районами.	Низький рівень доходів, з великим відсотком населення, яке живе за межами бідності.
Освіта	Високий рівень освіти з великою кількістю університетів та високих навчальних закладів.	Високий рівень освіти з традиційно високими стандартами вищої освіти та дослідницької роботи.	Середній рівень освіти з розвиненою системою вищої освіти та спеціалізованими і технічними школами.	Низький рівень освіти з проблемами доступу до вищої освіти та низькою якістю навчальних закладів.
Охорона здоров'я	Широка мережа лікарень та клінік з доступними медичними послугами.	Ефективна система громадського здоров'я з високим рівнем доступності медичних послуг.	Система загальної медичної страховки, яка забезпечує доступні медичні послуги для більшості населення.	Проблеми з доступом до медичних послуг та низьким рівнем якості медичних закладів.

Джерело: складено автором за даними [40].

На основі табл. 3.1 можна зробити висновок, що система охорони здоров'я та освіти в Німеччині та Франції є більш розвиненою, ніж в Польщі та Україні. Однак, рівень доходів в Німеччині може бути вищим, але із вищим рівнем оподаткування, що може бути недоліком для деяких громадян.

За загальною структурою та розвитком, система охорони здоров'я та освіти у Франції може бути більш прийнятною для України через більш рівномірний розподіл доходів та доступність медичних послуг та освіти. Однак, це вимагатиме глибоких змін у системі управління та фінансування, оскільки Франція має свої особливості та традиції.

З усього вищесказаного можна виділити певні пропозиції які можуть покращити рівень та якість життя населення в Україні (рис. 3.3).

Рис. 3.3 Пропозиції щодо покращення рівня та якості життя населення України

Джерело: складено автором за даними [41].

Так, рис. 3.3 інформує, що основними напрямками покращення рівня життя населення в Україні можуть бути: економічний розвиток; підвищення якості освіти та науки; надійна система охорони здоров'я;

соціальний захист та соціальне забезпечення; житлова політика; екологічна стійкість; розвиток механізму громадського контролю та участі. Далі розглянемо їх більш детально та наведемо базові аспекти цих напрямів (рис. 3.4).

Напрямки покращення рівня життя населення	<p>Економічний розвиток:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сприяти економічному росту та залучення інвестицій; - підтримувати розвиток малих та середніх підприємств. 	<p>Соціальний захист:</p> <ul style="list-style-type: none"> - підвищувати рівень соціальної підтримки та соціальних гарантій; - зменшувати бідність та соціальні нерівності.
	<p>Освіта та наука:</p> <ul style="list-style-type: none"> - покращувати якість освіти та доступність освітніх послуг; - забезпечити рівний доступ до освіти для всіх верств населення. 	<p>Житлова політика:</p> <ul style="list-style-type: none"> - забезпечити доступність комфортного та доступного житла; - розвивати інфраструктуру та громадський простір.
	<p>Охорона здоров'я:</p> <ul style="list-style-type: none"> - забезпечити доступність якісної медичної допомоги для всього населення; - розвивати профілактичні заходи та програми з підтримки здоров'я. 	<p>Екологічна стійкість:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розвивати програми екологічної освіти та збереження природи; - впроваджувати технології, що сприяють зменшенню негативного впливу на довкілля.

Рис. 3.4 Напрямки покращення рівня життя населення

Джерело: складено автором за даними [41].

Таким чином, запропоновані рекомендації та їх реалізація можуть призвести до позитивних змін у різних сферах життя українського суспільства, зокрема вони вплинуть на здоров'я та добробут населення, його освіту та розвиток людського капіталу, економічний розвиток

національної економіки, соціальний захист громадян та їх безпеку, житлову та інфраструктурну розвиненість країни, участь у її суспільному житті, екологічну свідомість української молоді, культурну та її спортивну активність тощо (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Оцінка впливу, запропонованих рекомендацій на якість та рівень життя населення в Україні

Сфера	Результат
Здоров'я та добробут	- зменшення захворюваності та покращення загального стану здоров'я населення; - збільшення тривалості життя та покращення якості медичних послуг.
Освіта та розвиток людського капіталу	- підвищення рівня освіти та розвиток науки та технологій; - збільшення доступу до вищої освіти та покращення якості освітніх програм.
Економічний розвиток	- збільшення конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку; - залучення інвестицій та створення нових робочих місць.
Соціальний захист та безпека	- збільшення рівня соціального захисту та надання гарантій громадянам; - зменшення соціальної нерівності та боротьба з бідністю.
Житлова та інфраструктурна розвиненість	- розвиток інфраструктури та покращення якості житла; - забезпечення доступу до комунікацій, транспорту та інших необхідних сервісів.
Участь у суспільному житті	- залучення громадян до участі у прийнятті рішень та громадських ініціативах; - зростання зацікавленості та активності громадян у розвитку своєї громади.
Екологічна свідомість	- зменшення негативного впливу на довкілля та стимулювання "зелених" технологій; - збереження природних ресурсів та стале використання енергії.
Культурна та спортивна активність	- збільшення можливостей для культурного та розважального відпочинку; - розвиток спортивної інфраструктури та підтримка спортивних ініціатив.

Джерело: складено автором за даними [41].

Підсумовуючи можна зауважити, що покращення соціальних індикаторів може суттєво позитивно вплинути на якість життя громадян та загальний розвиток України, роблячи її більш привабливою та стійкою.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній (дипломній) роботі розглядаються соціальні індикатори рівня життя населення. Проведені дослідження дозволяють зробити багато висновків і узагальнень.

Соціальні індикатори є показниками, які використовуються для вимірювання рівня та якості життя населення. Вони включають різноманітні аспекти соціального благополуччя, такі як економічний статус, освіта, охорона здоров'я, доступ до житла та інші.

Основні підходи та методи вимірювання соціальних індикаторів включають як кількісні, так і якісні методи дослідження, зокрема опитування, статистичний аналіз, аналіз документів та інші.

Соціальні індикатори мають значний вплив на соціальну сферу, включаючи освіту, здоров'я, рівень доходів, житлові умови, доступ до соціальних послуг та інші аспекти життя населення.

Сучасний стан соціальних індикаторів в Україні показав наявність проблем та недоліків у вимірюванні та оцінці рівня життя населення, таких як недостатня доступність даних, недостовірність статистичної звітності, відсутність комплексного підходу до оцінки рівня соціального розвитку.

Аналіз рівня доходів, освіти та доступу до житлової інфраструктури в Україні показує наявність проблемних питань, таких як низький рівень доходів, нерівномірний доступ до якісної освіти та нестабільна житлова ситуація.

Шлях до формування якісних соціальних індикаторів рівня життя населення в Україні може бути ускладненим різними факторами [42]. Деякі з них є найбільш поширеними та включають такі перешкоди:

1. Недостатня доступність фактичних даних. Не завжди інформація про рівень життя населення доступна в належному обсязі або форматі. Особливо відчутним є брак інформації останніми роками в умовах воєнного стану.

2. Недостатній розвиток методології вимірювання якості життя населення. На сьогодні не існує універсальних методів, системи показників та стандартизованих підходів до вимірювання різних аспектів життя населення.

3. Недостатня увага з боку урядових структур до маргіналізованих груп, оскільки соціальні індикатори можуть не відображати реальний стан життя груп українського населення, які є особливо вразливими або мають обмежений доступ до ресурсів.

4. Війна, політичні та інституційні перешкоди. Воєнні та політичні втручання, недостатність фінансування та нестабільність управління можуть ускладнити процес збору та аналізу фактичних даних про рівень життя населення.

5. Непостійність у вимірюванні з часом. Соціальні індикатори повинні бути універсальними та зрозумілими, збиратися систематично протягом тривалого періоду, щоб було можливо виявити тенденції та зміни у рівні життя населення.

Для подолання цих перешкод потрібна системна робота з удосконалення методів збору даних, створення стандартів вимірювання та покращення доступності інформації для всіх соціальних груп.

Пропозиції щодо покращення соціальних індикаторів рівня життя населення в Україні включають впровадження нових методів збору та аналізу даних, створення комплексних індексів соціального розвитку, підвищення якості статистичної звітності, залучення доцільних соціальних програм та проектів, а також посилення контролю та моніторингу з боку влади та громадськості.

Отже, дослідження соціальних індикаторів рівня життя населення в Україні дуже важливе та вказує на потребу у подальших заходах з покращення методів вимірювання, аналізу та моніторингу цих показників для забезпечення сталого соціального розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Холодок Є. І., Лисенко С. М. Оцінка рівня життя населення в Україні. *Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції. У 2-х томах. Т.2.* Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2011. 363 с. URL: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/21246>
2. Мандибура, В. О. Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання. К.: Парламентське вид-во, 1998. 256 с.
3. Ватченко, О. Б., Козенко Д. С. Дослідження рівня життя населення в Україні. *Держава та регіони. Серія. Економіка та підприємництво.* 2010. №4. С. 22-28.
4. Баланда А. Л. Система соціальних індикаторів національної безпеки: еволюція наукових поглядів та проблема формування. *Університетські наукові записки.* 2008. №2. С. 275-278.
5. Наумова М. А. Статистичне оцінювання стану і розвитку ринку праці: аналіз світового досвіду. *Економіка і організація управління.* 2017. №4 28. С. 91-110.
6. Страпчук С. І. Моніторинг індикаторів сталого розвитку соціально-економічних систем різних рівнів. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки.* 2020. №3. С. 162-175. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhнау_ekon_2020_3_14
7. Мирончук В. М. Сталість економіки та її взаємозв'язок з якістю життя: динаміка та фактори вдосконалення. *Здобутки економіки: перспективи та інновації.* 2024. №2. С. 1-10.
8. Бурик З. М. Прогнозування показників сталого розвитку України. *Демократичне врядування.* 2017. №20. С. 1-12.
9. Семигіна Т. В. Соціальна політика у глобальному вимірі: Монографія. Пульсари. 2003. 252 с.

10. Онищенко В. О. Завора Т. М. Чепурний О. В. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти. Монографія. Полтава. 2015. С. 44.
11. Стоколос В. В. Механізми підвищення якості життя населення України як пріоритет соціальної політики держави : кваліф. роб. на здоб. ступеня вищої освіти «магістр» спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Київ, 2020. 111 с.
12. Гапєєва О. М., Лобза А. В. Система соціальної складової економічної безпеки в умовах сталого розвитку. *Економіка і організація управління*. 2021. № 3(43). С. 73–81.
13. Гриненко А.М. Соціальні індикатори визначення рівня соціальної згуртованості суспільства. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. Випуск 9. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я.І., 2014. С. 304—308.
14. Коваль О.П. Огляд існуючих підходів до оцінки рівня соціальної безпеки. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 3(40). С. 115–120.
15. Завора Т. М., Чепурний О.В. Аналіз та оцінка індикаторів стану соціальної безпеки України. *Ефективна економіка..* 2012. №9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1365>
16. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація [монографія]. К.: ДП «Друкарня МВС України», 2009. 347 с.
17. Гуменюк А. М. Прогнозування рівня життя населення України. Київ. Національний авіаційний університет. 2023. С. 1-10.
18. Україна у цифрах: 2022. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. К., 2023. С. 34. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/08/zb_Ukraine_in_figures_22.pdf
19. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 р. №2017-III (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>

20. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07. 1999 р. №966-XIV : (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text>

21. Статистичний щорічник України за 2022 рік. К.: Державна служба статистики України, 2023. 387 с. (С. 55) URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_22_u.pdf

22. Завадських Г. М., Тебенко В. М., Лисак О. І. Статистичний аналіз доходів та витрат домогосподарств. *Бізнес навігатор*. 2023. №71. С. 35-42.

23. Андрейцева І. Рівень життя населення України за умов соціально-економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2023. №47. С. 1-10.

24. Вдовин М. Зомчак Л. Міщук Т. Аналітика сучасного стану добробуту населення України. *Економіка та суспільство*. 2022. №39. С. 23.

25. Сховнір А. Протиріччя розвитку електронної освіти в освітньо-комунікативному просторі сучасного суспільств. *Sociological Studios*. 2020. №16. С. 40-45.

26. Gitis T., Klimenko S. Research of factors impeding professional development of the personnel of domestic enterprises. *Економічний Вісник Донбасу (Economic Herald of the Donbas)*. 2017. №4 (50). С. 185-189.

27. Шевчук І. Б., Шевчук А. В. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. С. 1-11.

28. Заяць В. С. Результативність соціальних програм: методи та індикатори оцінювання. *Економіка і регіон*. 2013. № 4. С. 54-57.

29. Бородай А. Е. Вимушена міграція українців внаслідок збройної агресії російської федерації проти України: демографічні наслідки. *Вісник Маріупольського державного університету : збірник наукових праць*. 2024. №26. С. 73-80.

30. Гриценко, П. М. Право на житло: потреба та виклики для внутрішньо переміщених осіб: дипл. роб. на здоб. ступеня вищої освіти «бакалавра» спеціальності 054 Соціологія. Київ, 2021. 59 с.

31. Заславська О. І. Проблеми та перспективи функціонування іпотечного ринку України в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія І. «Економіка»*. 2023. №61. С. 9-14.

32. Близнюк В. В. Яценко Л. Д. Ринок праці України в умовах війни. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6356/13392-1?inline=1>

33. Голубчук, В. С. Публічне управління соціальним розвитком на основі підвищення якості життя. *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*. 2022. С. 255-262.

34. Бервено О.В. Якість життя як фактор національного економічного розвитку: концептуальні основи формування та управління: монографія. Харків: Видавництво «Точка», 2015. 470 с.

35. В ООН назвали кількість цивільних жертв війни в Україні. URL: <https://suspilne.media/570617-v-oon-nazvali-kilkist-civilnih-zertv-vijni-v-ukraini/>

36. В Україні зростає кількість дітей, поранених внаслідок російської агресії. URL: <https://suspilne.media/338890-v-ukraini-zroslo-kilkist-zagiblih-i-poranenih-ditej-ogpu/>

37. 17 місяців українського опору: російсько-українська війна у цифрах. URL: <https://ua.boell.org/uk/2023/08/16/17-misyatsiv-ukrayinskoho-oporu-rosiysko-ukrayinska-viyna-u-tsyfrakh>

38. Як 8 Ізраїлів і 3 Хорватії: яка частина України замінована та скільки часу піде на розмінування. URL: https://24tv.ua/rozminuvannya-ukrayini-2023-ploshha-skilki-chasu-zayme-skilki_n2414361

39. Грідін О. Актуальні проблеми, сучасні тенденції та основні напрями подолання безробіття в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. №38. С. 1-11.

40. Ставицький А. Молоканова К. Моделювання якості життя населення в Україні та країнах Європи. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv Economics*. 2020. 6 (213). С. 20-31.

41. Полякова, О. Ю. Грипич О.В. Леванда О. М. Аналіз чинників впливу на якість життя населення України. *Бізнес Інформ*. 2021. №1. С. 199-206.

42. Бондаренко С. М. Бугас Н.В Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. №2. С. 5-6.